

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ,
perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa**

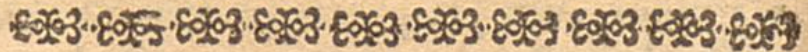
Et In octo Partes ... distincta ...

De Peccatis Et Gratia

Vindalium, 1646

Cap. XI. De causis, & dispositionibus gratiæ habitualis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38789

CAPVT XI.

*De causis, & dispositionibus gratiæ
habitualis.*

CONCLUSIO I.

DEus solus est causa efficiens principalis gratiæ, & nulla est aut esse potest creatura adeò perfecta, quæ sit causa principalis illius.) In primis quòd Deus sit causa principalis gratiæ, nimis apertum est, quòd verè solus Deus de factò sit causa principalis illius patet, tum ex illo Iob 14. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu quis solus es? tum quia nullum assignari potest agens creatum, in cuius virtute gratia habitualis contineatur, vt à fortiori ex iam dicendis intelligetur.

Tandem quòd neque de potentia absoluta, possit gratia pendere à re aliqua creata, vt à causa principali, sic ostenditur; nam vel agens illud per potentiam sibi connaturalem, haberet vim producendi gratiam, vel per facultatem aut qualitatem minimè connaturalem à Deo

sibi infusam. At neutrum dici potest, non primum, quia sic deberet dari substantia aliqua supernaturalis, quod fieri non potest, ut lib. 1. cap. 7. ostendimus non etiam secundum, quia qualitas illa deberet esse perfectior gratia, quod quomodo fieri possit satis intelligi non potest, cum non videatur possibilis aliqua qualitas, quæ perfectius participet naturam diuinam, quàm ipsa gratia habitualis, cuius ea vis est, ut hominem constituat filium Dei adoptiuum, eique det ius ad beatitudinem omnium perfectissimam, quæ in clara Dei visione consistit.

Ex his collige, Deum non tantum esse causam generalem gratiæ, sed etiam particularem; quatenus ipse solus, sine consortio alterius causæ principalis eam producit. Imò cum nullum agens præter Deum, possit concurrere ut causa principalis ad productionem gratiæ, hinc etiam Deus dici debet causa particularis illius potiori titulo quàm dicatur causa particularis eorum effectuum quos solus producit, cum tamen ex se inter agentia creata causam aliquam efficientem habere possent.

Porro etsi nulla sit, aut esse possit causa principalis gratiæ præter Deum, non tamen repugnat in rebus creatis reperiri

causas instrumentales illius saltem morales, sic enim Sacramenta nouæ legis concurrunt ad nostram iustificationem, tanquam instrumenta illius, vt patet ex tract. de Sacramentis. Christi etiam humanitas habebat quendam influxum instrumentalem ad productionem gratiæ, vt ex dictis lib. 2. cap. 17. manifestum est.

CONCLUSIO II. Gratia habitualis non creatur, sed educitur è subiecto, nempe ex ipsa substantia animæ.) Prima pars probatur, nam creatio proprie est actio qua res fit ex nihilo, id est, ex nullo præiacente subiecto, materialiter concurrente ad talem productionem; atqui productio gratiæ non ita fit ex nihilo, quia cum gratia sit accidens, ea producit dependenter ab anima tanquam à subiecto materialiter concurrente ad illius productionem. Confirmatur, nam si gratia produceretur per creationem, ea vi sua subsisteret per se, quemadmodum anima rationalis per se subsistit, eo ipso quòd illius productio est creatio.

Dices 1. gratia est nobilior animæ rationali, ergo creatur non fecus ac illa. Respondeo non sequi, quia cum anima sit substantia, ea nobiliorem essendi modum habet quàm quodcumque accidens.

DE GRATIA. CAP. XI. 269

Dices 2. ex communi vsu loquendi, homines dicuntur creati secundum gratiam, ergo gratia creatur. Respondeo hoc debere intelligi de creatione improprie, seu moraliter sumpta, vt gratia creati dicatur, non quod fiat nullo præsupposito subiecto, sed quia confertur sine præcedentibus meritis proprie dictis; sicut etiam interdum dicitur infundi; quia extrinsecus aduenit.

Secunda pars ostenditur, quia duobus tantum modis forma aliqua produci potest, vel independenter à subiecto, adeoque per creationem; vel dependenter à subiecto, ac proinde per educationem. At gratia non producit per creationem, vt ostensum est; ergo per veram educationem produci debet.

Dices 1. gratia non continetur in potentia animæ, cum hæc sit naturalis, illa supernaturalis; ergo ex illa educi non potest. Respondeo gratiam non contineri in potentia naturali animæ, sed in obedientiali, ac proinde posse saltem à Deo ex ea educi.

Dices 2. anima rationalis est imperfectior gratia, ergo hæc non potest ex illa educi. Non sequitur, forma enim substantialis educitur ex materia, etsi hæc illa sit ignobilior. Et ratio est, quia causali-

tas materiæ erga formam, non est vt eam perficiat, sed vt ab ea perficiatur.

Tertia pars suadetur, nam cum gratia habitualis hominem ad esse diuinum eleuet, congruum est vt in ipsa animæ essentia constituatur, quemadmodum habitus operatiui recipiuntur in ipsis potentiis animæ operatiuis, vt sic debita proportio inter esse naturale, & supernaturale seruetur. Confirmatur, nam gratia est naturâ prior habitibus operatiuis, cum hi ab illa pendeant tanquam proprietates quædam moraliter ei debitæ; ergo æquum est vt illi comperat subiectam, quod sit natura prius subiecto habituum.

Dices, dispositio est in eodem subiecto, in quo est forma ad quam disponit; sed gratia est dispositio ad gloriam, & gloria est in potentiis animæ, ergo etiam gratia in illis existit. Respondeo maiorem esse veram de dispositione naturali & physica, non autem de morali, seu quæ solum ex ordinatione diuina ad formam aliquam disponit, qualis est gratia habitualis respectu gloriæ.

CONCLUSIO III. Gratia habitualis non requirit dispositiones physicas, sed morales, easque multiplices.)
Prima pars probatur, nam gratia primum

locum obtinet inter habitus & qualitates supernaturales, quatenus per se loquendo omnes consequuntur gratiam, tanquam proprietates illius, ergo nulla qualitas potest assignari, quæ sit dispositio physica ad gratiam; ea enim ut sic necessario gratiam insubjecto præcederet. Deinde illa dispositio deberet esse qualitas supernaturalis, ad illam autem requireretur aliqua præuia dispositio physica, ne daretur progressus in infinitum; quare neque ad gratiam habitualementalis aliqua dispositio admittenda est.

Secunda pars ostenditur, nam Scriptura sæpe hortatur peccatores ad conversionem, aliosque actus sub quorum conditione promittit illis peccatorum suorum remissionem, quod signum est eiusmodi actus esse in illis dispositiones ad gratiam. Fauet ratio, æquum enim est ut qui liberè à Deo recessit peccando, liberè ad eum reuertatur, ut peccati remissionem obtineat.

Porro illi actus non tantùm sunt morales quoad entitatem, quatenus scilicet sunt liberi, sed etiam quantum ad causalitatem, seu quatenus disponunt ad gratiam: cum non semper concurrant ad iustificationem, ut patet in paruulis rationis usu carentibus; & quando concurrunt,

ut in adultis, ij sunt actus fidei, spei, & charitatis qui ex se nullam habent connexionem physicam cum gratia.

Tertia pars suadetur, nam in primis fides est necessaria ad salutem, cum sine illo impossibile sit placere Deo, ut testatur Paul. Hebræ. 11. Nomine autem fidei nō intelligitur fides illa Calvinistica, qua quis certō credit peccata omnia sibi esse remissa, ob Christi merita, cum enim talis remissio nulli à Deo reuelata sit, non potest esse obiectum fidei Christianæ, & ad salutem necessariæ. Neque refert illud ex Symbolo Apost. Credo remissionem peccatorum, sensus enim est, in Ecclesia Catholica vigere potestatem remittendi peccata, quod aliud est.

Itaque fides necessaria ad iustificationem est illa, qua credimus mysteria quæ nobis fide diuina credenda proponuntur, ut colligitur ex Scriptura sacra, spectatim verò ex verbis illis Marci ult. Predicite Euangelium omni creaturæ, qui crediderit (Euangelium scilicet) & baptizatus fuerit saluus erit. Et ratio idem ostendit, quia fides ad iustificationem necessaria, non est alia quam quæ ad salutem requiritur. Hæc autem est illa quæ mysteriis à Deo reuelatis assentimur.

vt liquet ex verbis illis Arhanasig in Symbolo; Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, saluus esse non poterit.

Præterea ad iustificationem ordinariè requiritur timor diuinæ iustitiæ, qui ex fide oritur; homo enim credens Deum, esse iustum in vindicandis peccatis, timet diuinum iudicium, & ad emendationem vitæ eo timore prouocatur. Huius autem timoris necessitas commendatur, tum in aliis Scripturæ locis, tum Eccli. i. his verbis, Qui sine timore est, non poterit iustificari.

Rursus ad iustificationem ordinariè necessaria est spes diuinæ misericordiæ, vt patet ex illo Rom. 8. Spe salui facti sumus, & rectè docet Ambrosius lib. i. de Pœnitentia cap. i. his verbis, Nemo potest bene agere pœnitentiam, nisi qui sperauerit indulgentiam. Et ratio est, quia qui considerat peccata sua, & credit digna esse supplicio, non moueretur ad iustificationem, nisi spem diuinæ misericordiæ conciperet. Potest tamen Deus extraordinariè mouere aliquem immediate post actum fidei ad actum perfectum amoris Dei, qui est vltima dispositio ad gratiam, absque actu formali timoris Dei, aut spei.

Denique dilectio Dei est dispositio ad iustitiam, ut intelligitur ex illo Lucae 7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum; & quia non censetur diligere Deum, nisi qui vult omnia illius mandata seruare, & peccata opposita fugere, hinc tandem propositum seruandi mandata & peccata fugiendi, ad iustificationem requiritur.

CONCLUSIO IV. Dispositio vltima ad gratiam sanctificantem non procedit effectiue ab ipsis habitibus gratiam comitantibus, sed ab auxilio quodam actuali diuinitus immisso.) Probat^r 1. nam id quod disponit subiectum ad formam aliquam recipiendam, ita ut hæc ex illo educatur, non potest effectiue ab illa forma pendere; siquidem talis dispositio debet prius naturam existere, quam existat forma illa ad quam subiectum præparat, sicque repugnat quod effectiue ab illa dependeat. Cum ergo dispositio vltima verè animam præparet, ut gratiam habitualem recipiat, non quomodocunque, sed ita ut gratia ex illa educatur, consequens est dispositionem illam non posse à gratia habituali, aut ab habitibus supernaturalibus cum ea infusus effectiue pendere.

Probat^r 2. Nam vltima dispositio ad gratiam habitualem effectiue procedit à gratia excitante & adiuuante, vt patet ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 5. ergo non procedit ab ipsis habitibus gratiæ; sequela patet, quia per gratiam actuaalem liberum arbitrium sufficienter constituitur in actu primo ad operandum supernaturaliter, sine vllius habitus consortio, vt cap. 6. ostensum est.

Dices 1. Deus efficere solet id quod magis congruit naturis rerum, sed magis consentaneum est naturæ actus supernaturalis, vt producat^r per habitum supernaturalem; quàm secus, ergo ita fieri dicendum est. Respondeo minorem veram esse de actu qui fit, postquam habitus productus est; saltem autem de actu qui subiectum disponit, vt in eo producat^r habitus.

Dices 2. Vltima dispositio ad gratiam est de condigno meritoria primæ gloriæ, ergo procedit ab eadem gratia. Non sequitur, quia etsi actus ille non procedat effectiue à gratia habituali, ab ea tamen superueniente veluti formatur, & dignitatem quandam moralem accipit, ratione cuius fit dignus vita eterna, & ad eam acceptatur.

Dices 3. si contritio non procedit ef-

276. TRACTATUS DE
fectiue à gratia habituali sed illi in
priori naturæ supponitur, sequitur re-
missionem peccatorum fieri in anima
prius natura quàm illi gratia infunda-
tur; siquidem contritio ipsa habet vim
formaliter expellendi peccata, cum ani-
mam ab ipsis perfecte auertat. Negatur
id, sequi licet enim contritio sit perfecta
dispositio ad expulsionem peccatorum
non tamen vi sua expellit formaliter, ut
dicemus cap. sequenti.

Hic nota ad maiorem dictorum inintel-
ligentiam, eodem instanti temporis quo
ultima dispositio existit gratiam habitua-
lem infundi; hoc enim est proprium
ultimæ dispositionis, ut eam forma con-
sequatur, cum nulla ratio sit cur produ-
ctio forme ulterius differri debeat; Et
aliquando Deus qui est fidelissimus in im-
plendis promissis, gratiam homini pro
miserit sub conditione talis dispositionis.
Unde et si actus ultimus disponens ad
gratiam sanctificationem, ut sic est illa prior
naturæ ordine quia est causa illius: si nar-
ma spectetur ut à gratia in posteriori
signo rationis infusa, formatur, & valorem
accipit, sub eo respectu est gratia poste-
rior naturæ ordine.

CONCLUSIO V. Non potest
homocerto scire, certitudine fidei, diuinæ

se iustum esse, potest tamen certitudinem quandam moralem habere de sua iustitia.) Prima pars est de fide, definita in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 9. & cap. 14. contra Lutherum, & Calvinum. Probatum autem primò sex verbis illis Eccles. 9. Sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, scilicet iustus, utrum odio, vel amore dignus sit, sed omnia in futurum seruantur, inest enim, quòd omnia æquè eueniant iusto, & impio. Et ex 1. Cor. 4. ubi Paulus, Neque meipsum, (inquit) iudico, nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me, Dominus est. Ex quibus verbis constat, quamvis aliquis nullius peccati conscientiam habeat, non propterea eum iustum esse coram Dei iudicio quia nimirum ut ait Basilius Constitutione Monasticæ. ca. 2. cum multis in rebus offendamus Deum, maiorem tamen offensarum partem ne intelligimus quidem. Ideo superioribus, ubi de iustitia agitur, probatur 2. nam illud tantum fide divina credimus, quod immediate, & in se à Deo reuelatum est, sed quòd iste aut ille particularis homo sit iustus, nullibi in Scriptura, aut aliàs sufficienter à Deo reuelatum est. Ergo, 186. Neque dicas

hanc specialem reuelationem contineri æquiualem in promissionibus generalibus; siquidem in his promissionibus continentur quædam conditiones ad iustificationem necessariæ, nimirum illæ de quibus antè dictum est: nemo autem certus esse potest fide diuina, se eiusmodi conditiones apposuisse.

Secunda pars ostenditur, quia etsi ordinariè homines iusti non habeant nisi probabilitatem aliquam coniecturalem, & cum actuali formidine coniunctam, de sua iustitia: non tamen repugnat, quin viri perfectiores moraliter sint certi de sua iustitia, ita ut de ea actu non formident, saltem ut plurimum, sed suauis quadam pace, & securitate conscientiæ persfruantur. Hoc enim vel ipsa experientia in plerisque viris sanctis ostendit, & ratio id ipsum suadet, quia cum satis constet non stare per Deum, quin homo iustus sit, ipsique gratus, si quis gratiæ auxiliis magno studio cooperatur, mandata omnia diuina sedulo, diuque obseruat, & peccata omnia etiam leuissima fugit, ille merito certus esse potest moraliter, seu citra ullam actualem formidinem, de sua iustitia.

Quamquam tamen illa certitudo tanta non est, de lege ordinaria; ut omnem for-

fidem etiam possibilem excludat; quia cum non sumatur ex reuelatione diuina, aut ex rei euidencia, non est talis simpliciter vt ei falsum subesse nequeat. Imò interdum contingit, vt viri sanctiores minùs sint certi de sua iustitia, magisque formident, vt patet in Hilarione, qui, referente Hieronymo, morti proximus in hæc verba prorupit. Egredere quid times? Egredere anima mea, quid dubitas? septuaginta propè annis Deo seruisti, & mortem times?

Dices 1. ex Paulo ad Rom. 8. Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Respondeo, Spiritum sanctum illud testari, quando vt oportet clamamus, Abba Pater: ac non est certum ex fide, an apponamus conditionem his verbis subintellectam.

Dices 2. Plerique Patres non obscure indicant, homines posse esse certos de sua iustitia. Respondeo eos loqui de certitudine fidei, sed de coniecturali, aut morali quam nos admittimus.

Dices 3. Quando pœnitens absoluitur, certò debet credere, verba à Sacerdote prolata esse vera, adeoque remissa sibi esse peccata. Respondeo pœnitentem debere credere, se à Sacerdote fuisse absolutum, ex hypothesi quòd ille verè sit Sa-

280. TRACTATUS
cerdos, & habuerit intentionem eum ab-
soluendi, & ipse adhibuerit quæcunque
sunt necessaria ad debitam confessionem;
at ista omnia certò constare non possunt,
vt perspicuum est,

¶

CAPVT XII.

*De effectu formali gratiæ, seu de
iustificatione.*

CONCLUSIO I.

Homo est formaliter iustus per
formam gratiæ ipsi intrinsicam,
per quam verè ipsius peccata tolluntur. Et
Primâ pars est definita in Concil. Triden-
tensi sess. 6. cap. 7. contra recentiores
hereticos qui affirmant, hominem esse
iustum, non per iustitiam ipsi inhæren-
tem, sed iustitiam Christi ipsi à Deo mi-
sericorditer imputatam. Probatum autem
primò ex Paulo ad Rom. 5. vbi ait, quòd
sicut per inobedientiam vnius hominis
peccatores constituti sunt multi, ita per
vnius obedientiam iusti constituentur
multi: sed ita per primum hominem pec-
catores constituti sumus, vt vera iustitia